

Pers en Voorlichting

Hof van Justitie van de Europese Unie

PERSCOMMUNIQUÉ nr. 129/21

Luxemburg, 15 juli 2021

Arrest in zaak C-848/19 P
Duitsland / Polen

De rechtmatigheid van elke binnen het energiebeleid van de Unie vallende handeling van de instellingen van de Unie moet worden getoetst aan het beginsel van energiesolidariteit

Het Hof wijst de hogere voorziening af die Duitsland heeft ingesteld tegen het arrest van het Gerecht waarbij een besluit van de Commissie van 2016 houdende wijziging van de voorwaarden voor toegang tot de OPAL-gasleiding op grond van dat beginsel nietig was verklaard

De verbindingsslijn met de gasleiding van de Oostzee (hierna: „OPAL-gasleiding”) is het deel van de Nord Stream 1- gasleiding dat in het Westen over land loopt en waarmee gas uit Rusland naar Europa wordt vervoerd via een route die niet door de „traditionele” transitlanden loopt, zoals Oekraïne, Polen en Slowakije. In 2009 had de Europese Commissie een voorwaardelijke goedkeuring gegeven aan het besluit van de Bundesnetzagentur (energietoezichthouder, Duitsland) waarbij voor de OPAL-gasleiding ontheffing werd verleend van de regels van richtlijn 2003/55¹ (later vervangen door richtlijn 2009/73²) inzake de toegang van derden tot de pijpleidingnetten³ en de tariefregulering⁴. Omdat Gazprom, de dominante onderneming op de gasmarkt, nooit heeft voldaan aan een van de door de Commissie opgelegde voorwaarden, heeft zij de OPAL-gasleiding sinds de ingebruikneming ervan in 2011 slechts ten belope van 50 % van de capaciteit ervan kunnen exploiteren.

In 2016 heeft de Bundesnetzagentur, op verzoek van met name Gazprom, aan de Commissie meegedeeld dat zij voornemens was een aantal bepalingen van de in 2009 verleende ontheffing te wijzigen. De voorgenomen wijziging hield in wezen in dat de capaciteit van de OPAL-gasleiding volledig zou kunnen worden benut, op voorwaarde dat minstens 50 % van deze capaciteit zou worden geveild. Bij besluit van 28 oktober 2016 heeft de Commissie deze wijziging voorwaardelijk goedgekeurd⁵ (hierna: „litigieus besluit”).

Aangezien de Republiek Polen van mening was dat het litigieuze besluit de gasvoorzieningszekerheid van Polen bedreigde doordat voortaan voor een deel van het aardgas dat tot dusver via met de OPAL-gasleiding concurrerende gaspijpleidingen door de Centraal-Europese staten, waaronder Polen, werd vervoerd, gebruik werd gemaakt van het traject Nord Stream 1/OPAL, heeft zij bij het Gerecht beroep tot nietigverklaring van dat besluit ingesteld. Het Gerecht heeft dit beroep toegewezen en het litigieuze besluit nietig verklaard wegens schending van het beginsel van energiesolidariteit, zoals verankerd in artikel 194, lid 1, VWEU⁶. Volgens het Gerecht had de Commissie de gevolgen van de wijziging van het exploitatieregime van de OPAL-gasleiding voor de voorzieningszekerheid en het energiebeleid in Polen moeten onderzoeken.

¹ Richtlijn 2003/55/EG van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2003 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor aardgas en houdende intrekking van richtlijn 98/30/EG (PB 2003, L 176, blz. 57).

² Richtlijn 2009/73/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor aardgas en tot intrekking van richtlijn 2003/55 (PB 2009, L 211, blz. 94).

³ Artikel 18 van richtlijn 2003/55 en artikel 32 van richtlijn 2009/73.

⁴ Artikel 25, leden 2 tot en met 4, van richtlijn 2003/55.

⁵ Besluit C(2016) 6950 final van de Commissie van 28 oktober 2016 houdende herziening van de krachtens richtlijn 2003/55 verleende ontheffing voor de OPAL-gasleiding van de vereisten inzake de toegang van derden en tariefregulering.

⁶ Arrest van 10 september 2019, Polen/Commissie (T-883/16) (zie ook perscommuniqué nr. 107/19).

In het kader van een door de Bondsrepubliek Duitsland ingestelde hogere voorziening bevestigt het Hof (Grote kamer) het arrest van het Gerecht en spreekt het zich uit over de aard en de draagwijdte van het beginsel van energiesolidariteit.

Beoordeling door het Hof

Het Hof herinnert er in de eerste plaats aan dat volgens artikel 194, lid 1, VWEU het energiebeleid van de Unie, in een geest van solidariteit tussen de lidstaten, erop gericht is de werking van de energiemarkt en de continuïteit van de energievoorziening in de Unie te waarborgen, en voorts energie-efficiëntie, energiebesparing en de ontwikkeling van nieuwe, duurzame energiebronnen te stimuleren en de interconnectie van energienetwerken te bevorderen.

In dit verband merkt het Hof op dat het solidariteitsbeginsel een grondbeginsel van het Unierecht is, dat wordt genoemd in meerdere bepalingen van het VEU en het VWEU en dat op energiegebied specifiek tot uitdrukking komt in artikel 194, lid 1, VWEU. Dit beginsel hangt nauw samen met het beginsel van loyale samenwerking⁷, volgens hetwelk de Unie en de lidstaten elkaar respecteren en elkaar steunen bij de vervulling van de taken die uit de Verdragen voortvloeien. Aangezien het solidariteitsbeginsel de basis vormt van alle doelstellingen van het energiebeleid van de Unie, is er geen reden om aan te nemen dat dit beginsel geen bindende rechtsgevolgen kan teweegbrengen. Integendeel, het solidariteitsbeginsel brengt zowel voor de Unie als voor de lidstaten rechten en plichten mee, waarbij de Unie een solidariteitsverplichting jegens de lidstaten dient na te komen en de lidstaten zowel onderling solidair moeten zijn als zich solidair moeten tonen met het gemeenschappelijke belang van de Unie.

Hieruit volgt dat de rechtmatigheid van elke binnen het energiebeleid van de Unie vallende handeling van de instellingen van de Unie, anders dan de Bondsrepubliek Duitsland stelt, moet worden getoetst aan het beginsel van energiesolidariteit, ook wanneer niet expliciet naar dat beginsel wordt verwezen in het toepasselijke afgeleide recht, in dit geval richtlijn 2009/73⁸. Uit een gezamenlijke lezing van de beginselen van energiesolidariteit en loyale samenwerking volgt derhalve dat de Commissie bij de vaststelling van een op grond van richtlijn 2009/73⁹ genomen besluit houdende wijziging van een ontheffingsregeling dient te onderzoeken wat de mogelijke risico's zijn voor de gaslevering op de markten van de lidstaten.

In de tweede plaats maakt het Hof duidelijk dat de bewoordingen van artikel 194 VWEU de toepassing van het beginsel van energiesolidariteit niet beperken tot situaties waarin terroristische aanvallen, natuurrampen of door de mens veroorzaakte rampen plaatsvinden, zoals bedoeld in artikel 222 VWEU. Integendeel, de in artikel 194, lid 1, VWEU genoemde geest van solidariteit strekt zich uit tot elk optreden in het kader van het energiebeleid van de Unie.

De verplichting voor de instellingen van de Unie en de lidstaten om bij de vaststelling van handelingen betreffende de interne markt voor aardgas rekening te houden met het beginsel van energiesolidariteit, door er met name voor te zorgen dat de continuïteit van de energievoorziening in de Unie wordt gewaarborgd, houdt dus in dat zij zowel maatregelen vaststellen om het hoofd te bieden aan noodsituaties, als maatregelen die preventief van aard zijn. De Unie en de lidstaten moeten bij de uitoefening van hun respectieve bevoegdheden op dit gebied een afweging maken tussen de betrokken energiebelangen en maatregelen vermijden die afbreuk zouden kunnen doen aan de belangen van de mogelijk betrokken actoren op het gebied van de voorzieningszekerheid, de economische en politieke levensvatbaarheid en de diversifiëring van de voorzieningsbronnen, teneinde rekening te houden met hun onderlinge onafhankelijkheid en hun feitelijke solidariteit.

Het Hof bevestigt dan ook dat het Gerecht geen blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door te oordelen dat het litigieuze besluit nietig moest worden verklaard wegens schending van het beginsel van energiesolidariteit.

⁷ Artikel 4, lid 3, VEU.

⁸ Artikel 36, lid 1, van richtlijn 2009/73.

⁹ Artikel 36 van richtlijn 2009/73.

NOTA BENE: Bij het Hof van Justitie kan een tot rechtsvragen beperkte hogere voorziening worden ingesteld tegen een arrest of een beschikking van het Gerecht. In beginsel heeft de hogere voorziening geen opschortende werking. Indien de hogere voorziening ontvankelijk en gegrond is, vernietigt het Hof de beslissing van het Gerecht. Ingeval de zaak in staat van wijzen is, kan het Hof de zaak zelf afdoen. In het omgekeerde geval verwijst het de zaak naar het Gerecht, dat aan de door het Hof in het kader van de hogere voorziening gegeven beslissing is gebonden.

Voor de media bestemd niet-officieel stuk, dat het Hof van Justitie niet bindt.

De [volledige tekst](#) van het arrest is op de dag van de uitspraak te vinden op de website CURIA.

Contactpersoon voor de pers: Stefaan Van der Jeught ☎ (+352) 4303 2170

Beelden van de uitspraak van het arrest zijn beschikbaar via "[Europe by Satellite](#)" ☎ (+32) 2 2964106